
TOPLUMSAL BİR PROBLEM OLARAK İNTİHAR VE DİN EĞİTİMİNİN ÖNLEYİCİ ROLÜ

SUICIDE AS A SOCIAL PROBLEM AND THE PREVENTIVE ROLE OF RELIGIOUS EDUCATION

Emrah KARAPOLAT

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Doktora Öğrencisi
karapolatemrah04@gmail.com
ORCID: 0000-0002-0194-9897

Atf Gösterme: KARAPOLAT, Emrah, "Toplumsal Bir Problem Olarak İntihar ve Din Eğitiminin Önleyici Rolü" *Ağrı İslami İlimler Dergisi (AGİİD)*, Aralık 2024 (15), s. 118-142.

Geliş Tarihi:

08 Ekim 2024

Kabul Tarihi:

27 Aralık 2024

©2024 AGİİD

Tüm Hakları Saklıdır.

Özet: Günümüzün temel problemlerinden biri olan intihar, insanlığın geleceğini endişelendiren önemli tehlikelerden biridir. İntihar, sadece bireysel değil, aynı zamanda toplumsal bir problemdir. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de intihar vakalarında ciddi bir artış görülmektedir. Bu durum intihar olgusunun çeşitli bilim dalları tarafından değişik açılardan ele alınmasına neden olmuştur. İnsanoğlunun varlığını her geçen gün daha şiddetli bir şekilde tehdit eden intihar olayının farklı boyutlarıyla ele alınması ve bu yöndeki çalışmalara ağırlık verilmesi son derece önemlidir. Din ve intihar ilişkisini inceleyen pek çok çalışma, dinin intihar eylemi riskini azalttığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda intiharın önlenmesinde din ve ahlak eğitiminin önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Çünkü din eğitimi ve öğretiminde bireye kazandırılacak birtakım beceriler, kişinin hayatta karşılaştığı zorluklarla baş etmesine yardımcı olabilir ve böylece intihar eylemine karşı koruyucu ve önleyici bir rol oynayabilir. Bu çalışmada literatür taraması yöntemi kullanılarak intiharın önlenmesinde din eğitiminin rolü teorik olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler din eğitiminin intiharı önlemedeki rolü bağlamında değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Ulaşılan bulgulara göre din eğitiminde sağlam bir iman oluşturma, ölüm sonrası hayata yönelik olumlu bir tutum geliştirme, sabır ve tevekkül anlayışı kazandırma, hayatın anlamsızlığı sorununu giderme ve manevi ihtiyaçları karşılama gibi hususlara yer vermek intiharı önlemede faydalı olabilir. Bu çalışmada İslam'da intiharın yeri, din-intihar ilişkisi, intihara yol açan sebepler ve din eğitiminin intiharı önlemedeki rolü konuları ele alınacak ve incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Din Eğitimi, Din, Eğitim, İntihar, İntiharin Önlenmesi.*

Abstract: Suicide, one of the main problems of our time, is one of the major threats to the future of humanity. Suicide is not only an individual but also a social problem. As in other countries, there is a serious increase in suicide cases in our country. This situation has caused suicide phenomenon to be handled from different angles by various branches of science. It is crucial that suicide, which threatens the existence of human beings more and more severely every day, is handled with different dimensions and that studies in this direction are emphasized. Many studies examining the relationship between religion and suicide reveal that religion reduces the risk of suicide. In this context, it can be said that religious and moral education has an important place in the prevention of suicide. Religious and moral education has an important role in the prevention of suicide because the skills to be gained in religious education and training can help individuals cope with the difficulties they face in life and thus play a protective and preventive role against suicide. In this study, the role of religious education in suicide prevention was tried to be put forward theoretically by using the literature review method. The data obtained were evaluated and interpreted in the context of the role of religious education in suicide prevention. According to the findings, religious education can be useful in preventing suicide by including issues such as creating a strong faith, developing a positive attitude towards life after death, gaining an understanding of patience and tawakkul, eliminating the problem of the meaninglessness of life and meeting spiritual needs. In this study, the place of suicide in Islam, the relationship between religion and suicide, the reasons that lead to suicide and the role of religious education in preventing suicide will be discussed and analyzed.

Keywords: *Religious Education, Religion, Education, Suicide, Suicide Prevention.*

GİRİŞ

İntihar, bir insanın içinde bulunduğu tahammül edilmez durumdan kurtulmak için kendi isteği ile dolaylı veya dolaysız olarak hayatına son vermesidir.¹ Günümüzün temel problemlerinin başında gelen intihar, insanoğlunun varlığını her geçen gün daha şiddetli bir şekilde tehdit etmektedir.

İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinden bu yana intihar olgusu varlığını hep sürdürme gelmiştir. İntihar, hemen hemen her toplumda kendine has bir formda ortaya çıkmıştır. Antik dönemdeki topluluklarda da intihar olgusu ile karşılaşmış olup bu dönemde ortaya çıkan intiharlar çeşitli sebeplerle doludur. Hastalık, yaşlılık, acılardan kurtulma bunlardan bazılarıdır.²

İntihar, bireysel ve toplumsal bir problemdir. Bu nedenle pek çok bilim insanının dikkatini çekmiştir. Bilim insanları tarafından intihar olgusu farklı açılardan ele alınmış ve bunun üzerine çeşitli kişisel teoriler ortaya konulmuştur. Psikolojik teoriler bireyi merkeze alarak onun intihar davranışını sorgularken, sosyolojik teoriler toplumdan hareketle bireyi intihara sürükleyen nedenler üzerinde durmaktadır. Filozoflar ise genellikle bireysel kanaatlerini ileri sürerek intiharı irdelemeye ve anlamaya çalışmışlardır.³

İntihar olayı, insanlığın geleceğini endişelendiren önemli tehlikelerden biridir. Her geçen gün televizyonda, sosyal medyada, yazılı basında bu hususla alakalı yayınlanan haberler oldukça dikkat çekicidir. İntihar vakasıyla yok edilmek istenen insan yaşamıdır. Ülkemiz başta olmak üzere diğer ülkelerde de intihar vakalarında kayda değer artışlar görülmekte ve intihar, tüm ülkelerde ölüme neden olan en önemli on sebepten biri şeklinde değerlendirilmektedir.⁴ İntihar, özellikle sanayileşmiş ülkelerin önemli problemlerinden birisi haline gelmiştir.⁵ Diğer taraftan dünya genelindeki intiharların % 73'ünün düşük ve orta gelirli ülkelerde gerçekleştiği bilgisi de Dünya Sağlık Örgütü tarafından aktarılmıştır.⁶ Zengin ülkelerde de intihar vakaları görülebilmektedir. Bu bağlamda denilebilir ki, yüksek refah ve maddi zenginlik her derde çare

---

¹ Selçuk Budak, *Psikoloji Sözlüğü* (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2021), 387; Hayrani Altıntaş, *Psikoloji Sözlüğü* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2020), 96; Mehmet Ali Kirman, *Din Sosyolojisi Sözlüğü* (Adana: Karahan Kitabevi, 2016), 152.

² Necati Sümer, "Antik ve İlkel Toplumlarda İntihar Olgusu", *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (2014): 93.

³ Necati Sümer, "Antik ve İlkel Toplumlarda İntihar Olgusu", 112.

⁴ Fikret Karaman, "Ülkemizdeki Sosyal Değişim Sürecinde İntihar Olaylarının Boyutu", içinde *Çağımızda Sosyal Değişme ve İslam*, (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007): 123.

⁵ Leslie Mc Collough, "İntihar: Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?", çev. Hüseyin Peker, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2 (1987): 105-106.

⁶ Dünya Sağlık Örgütü (WHO), "İntihar" (Erişim: 5 Aralık 2024). <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/suicide>

olamamakta ve nihai bir mutluluk getirememektedir. Düşük gelirli ülkelerde gerçekleşen intihar olayları birtakım sebeplere bağlı olarak açıklanabilirse de özgür ve maddi zenginlik içerisinde yaşayan ülkelerdeki insanların problemlerinin çözümünü intiharda aramaları sorgulanmaya değer bir meseledir.

Avrupa'daki Fransız devrimi ile birlikte ortaya çıkan modernite kavramının insan yaşamına girmesi insanlığa pek çok katkı sağlamasının yanında pek çok problemin ortaya çıkmasına da zemin hazırlamıştır. Modernizmin getirdiği yeniliklerden Müslüman toplumu da etkilenmiştir. Bu yenilikler pek çok yönden Müslüman anlayışına uygun gelmediği için ekonomik, sosyal ve ruhsal açıdan birtakım problemlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.⁷ İntihar oranlarındaki artış da bu problemlerden yalnızca bir tanesidir. Türkiye'de de modernleşme/bireyselleşme ile beraber intihar hızında artış yaşanmıştır.⁸ Bu artışın nedenleri ve çözümleri konusunda son dönemlerde çeşitli alanlarda akademik çalışmalar yapılsa da özellikle din bilimleri açısından konunun ele alınması son derece önemlidir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2024 yılında paylaştığı verilere göre her yıl 720 binden fazla insan intihar sonucu yaşamına son vermektedir.⁹ Ülkemizdeki intihar oranı da her geçen gün artmaktadır. TÜİK 2018 yılında 3 bin 161 kişinin intihar girişiminde bulunarak yaşamına son verdiği bilgisini paylaşmıştır. İntihar eden bireylerin % 24.4'ünü kadınlar, % 75.6'sını ise erkekler oluşturmaktadır.¹⁰ Kadınlar, erkeklere kıyasla intihara daha çok teşebbüs ediyorlarsa da farklı yöntemler tercih etmelerinden ötürü ölüm oranları kadınlarda daha azdır. Kadınlar uyku hapları, kimyevi maddeler gibi daha hafif bir ölüm yolu seçerler. Erkekler ise silah veya bir yerden atlayarak yaşamına son verme gibi kesin sonuç veren bir ölüm yolu tercih etmektedirler.¹¹ Bu nedenle erkeklerde intihar girişimi sonucu ölüm oranı daha fazladır. Ayrıca yapılan çalışmalarda bekâr bireylerin evli bireylere kıyasla daha çok intihara başvurdukları da saptanmıştır.¹²

---

⁷ Hüseyin Çelik, "İntihar Olgusu ve İslam'ın Ruh Sağlığına Verdiği Önem", *Toplum Bilimleri Dergisi* 10/20 (2016): 34-35.

⁸ Muhammed Kızılgeçit, "Bireyin İnsanlık Onuruna Modern Saldırısı: İntihar", içinde *Kutlu Doğum Haftası "Hz. Peygamber ve İnsan Onuru" Sempozyumu*, (Ankara: DİB Yayınları, 2014), 706.

⁹ WHO, "İntihar".

¹⁰ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), "Ölüm İstatistikleri 2018" (Erişim: 14 Eylül 2024). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-Istatistikleri-2018-30701>

¹¹ Leslie Mc Collough, "İntihar: Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?", 107.

¹² Feim Gashi, "İntihara Bakış ve Bireysel Dindarlık Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma (Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve İlahiyat Dışındaki Bölümlerde Okuyan Öğrenci Örneği)", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* XXVII/2 (2018): 37-38.

İntihar, her yaş döneminde görülebileceği gibi özellikle gençlik ve yaşlılık döneminde daha sık görülür. Gelişmiş toplumlarda intihar, 15 ile 24 yaş arasında kazalardan sonra ikinci ölüm nedeni olarak tespit edilmiştir.¹³ Türkiye’de yapılan bir araştırma sonucuna göre, intihar girişiminde bulunanların büyük bir çoğunluğu lise çağında olan gençlerdir.¹⁴ Gençlerin intihara yönelmesinin temelinde içinde buldukları çağın ruhsal ve psikolojik etkilerinin olduğu söylenebilir.

Pek çok bilim dalı intihar konusu üzerine çalışmalarını yoğunlaştırmakta ve bu konuda yayınlar üretmektedir. Din bilimlerinde ise özellikle din psikolojisi ve din sosyolojisi alanları intihar konusu üzerinde çeşitli araştırmalar gerçekleştirmişlerdir. Ancak din eğitimi bilminde intihar ile alakalı yapılan bir çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu çalışmada, din eğitiminin bireysel ve toplumsal düzeyde intihar oranlarını azaltma potansiyeli tartışılacaktır. Çalışmada din eğitiminin psikolojik dayanıklılık sağlaması, maneviyatı güçlendirmesi, sabır ve tevekkül becerisi kazandırması, hayata anlam ve değer katması gibi boyutlarına vurgu yapılarak intiharı önlemedeki rolü ele alınmaya çalışılacaktır. Çalışmanın ileriki süreçlerde özellikle din eğitimi bilminde intihar ile ilgili yapılacak ampirik çalışmalara ışık tutması beklenmektedir.

1. Yöntem

Bu çalışmada “Literatür Taraması” yöntemi kullanılarak din eğitiminin intiharı önlemedeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Veri toplama aşamasında doküman incelemesi tekniği kullanılarak araştırmanın konusuyla ilgili din bilimleri başta olmak üzere psikoloji, sosyoloji, eğitim bilimleri alanlarında yapılan kitap, makale, sempozyum bildirisi gibi çalışmalara müracaat edilmiştir. İntihar ve din eğitimi konusunu ilgilendiren kaynakların taranması ve incelenmesi sonucu ulaşılan veriler belirli temalara ayrılmıştır. Daha sonra elde edilen veriler din eğitiminin intiharı önlemedeki rolü bağlamında sistemli bir şekilde açıklanmaya ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

2. İslam’da İntiharın Yeri

Birey yaşamış olduğu problemler karşısında intihar eylemini tek çözüm yolu olarak görse de İslam dini bu durumu hiçbir şekilde hoş karşılamamaktadır. Kur’an’da doğrudan intihar konusuyla alakalı herhangi bir hüküm yer almamakla birlikte intiharın yasaklanmış olduğuna işaret eden ayetler vardır. Kur’an’da “*kendinizi öldürmeyiniz*”,¹⁵ “*kendinizi kendi ellerinizle*

¹³ Talat Parman, *Ergenlik ve Ötesi* (İstanbul: Bağlam Yayınları, 2017), 13.

¹⁴ Zuhul Ağıkaya, “İntihar ve Din: İntihar Girişiminde Bulunanlar Üzerine Empirik Bir Araştırma”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 38/1 (2010): 187-188.

¹⁵ Nisa, 4/29.

tehlikeye atmayınız”¹⁶ şeklinde geçen ayetler, insanın hangi durumda ve koşulda olursa olsun kendi hayatına son vermemesi gerektiğine işaret etmektedir. Bu iki ayet âlimler tarafından intiharın haram olduğuna delil kılınmıştır.¹⁷ Dolayısıyla bu ayetler intihar eyleminin İslam dininde haram oluşuna en güçlü delil olarak sunulabilir.

Peygamber efendimiz de intihar ile ilgili olarak şunları ifade etmiştir: “*Sizden hiçbiriniz başına gelen bir sıkıntıdan dolayı ölümü temenni etmesin. Mutlaka bir temennide bulunacaksa şöyle desin: Allah'im! Yaşamak benim için hayırlı olduğu sürece beni yaşat, benim için ölüm hayırlı ise canımı al.*”¹⁸ Bunun yanında peygamberimiz Hayber Savaşı'nda savaşıp yaralanan ancak yarasının acısına dayanamayıp intihar eden Kuzman adlı şahsın cehennemlik olduğunu da haber vermiştir.¹⁹

Görüldüğü üzere İslam dini, bireyin hiçbir koşulda şuurlu bir şekilde yaşamla bağıni kesmesine izin vermez. Hatta İslam anlayışına göre kişinin ulvi bir gaye uğruna kendini feda etmesi ya da cihat amacı ile intihar saldırısı planlaması da yasaktır. Bununla beraber İslam'da adak intiharı, harakiri,²⁰ ötenazi gibi intihar çeşitleri de yasak kabul edilmiştir.²¹ Büyük fıkıh âlimi Ömer Nasuhi Bilmen'e göre, bir sıkıntı ile karşılaşıldığı vakit ölümü arzu etmek yerine öncelikle hayırlısını temenni etmelidir. İntihar, büyük azapları gerektiren bir cinayettir. Ayrıca bir Müslümanın öfke veya kırgınlıktan ötürü ölümü arzu etmesi de caiz değil, mekruhtur.²² Kısacası İslam hukukuna göre bireyin kendi hayatına son vermesi hukuka aykırı olup caiz değildir. Zira can, Allah tarafından kişiye emanet olarak verilmiş ve muhafaza edilmesi de emredilmiştir.²³ Bu nedenle İslam'da intihar fiilini işlemek haram ve büyük bir günah olarak kabul edilmiştir.

İslam bilginlerinin geneline göre intihar eden şahıs dinden çıkmaz, ancak büyük bir günaha girer. Hatta intiharın adam öldürmekten bile daha büyük bir günah olduğu belirtilmiştir.

---

¹⁶ Bakara, 2/195.

¹⁷ M. Salih Eser, “İslami Açından İntihar”, içinde *Hayat Ne Zaman Başlar, Ne Zaman Biter*, ed. Hakan Ertin ve Merve Özaykal, (İstanbul: İsar Yayınları, 2019), 312-313.

¹⁸ Bûharî, “Merda”, 19.

¹⁹ Bûharî, “Megâzi”, 39.

²⁰ Japonlara özgü olan bir intihar biçimidir. Genellikle kişinin onurunu korumak için başvurduğu bir intihardır.

²¹ Huriye Martı, “Dini Referanslar Çerçevesinde İntihar Olgusu ve İntiharı Besleyen Düşünce Kalıplarıyla Mücadele”, *Diyanet İlmî Dergi* 52/3 (2016): 72.

²² Abdullah Dağcı ve Fetullah Yılmaz, “Ömer Nasuhi Bilmen'e Göre İntihar ve Nedenleri: Din Psikolojisi ve İslam Hukuku Bağlamında Bir Değerlendirme”, *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi* 12 (2015): 444.

²³ Mehmet Ergün, “Karşılaştırmalı Hukuka Göre İntihar Suçunun Değerlendirilmesi”, *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 14 (2020): 309.

İntihar, âlimler tarafından dinden çıkma sebebi olarak görülmesi de intihar eden kimse “fasık” olarak nitelendirilmiştir.²⁴ İntihar eden kişinin cenaze namazının kılınıp kılınmaması hususunda ise bazı âlimler, intihar eden kişinin bu fiili işleyerek büyük günaha girse bile yine de Müslüman olduğu için cenaze namazının kılınması gerektiği görüşündedirler. Bazı âlimler de intihar edenin cenaze namazının kılınmaması gerektiğini savunurlar. Örneğin Cumhuriyet dönemi âlimlerinden olan Ömer Nasuhi Bilmen, Ebu Hanife’nin öğrencisi Ebu Yusuf’un içtihat ettiği şekilde hata ya da şiddetli bir ağrıdan ötürü olmadığı sürece intihar eden şahsın cenaze namazının kılınmayacağı görüşünü kabul eder.²⁵ Ancak Ebu Hanife, İmam Şafii, İmam Muhammed gibi âlimlerin de aralarında bulunduğu İslam hukukçularının önemli bir kısmına göre intihar eden Müslüman şahsın cenaze namazı kılınır.²⁶ Bu noktada intihar eden kişinin nasıl bir psikolojik hal içindeyken intihar ettiği meselesi de ayrı bir konu olarak değerlendirilmesi gereken mühim bir meseledir.²⁷ Çünkü bilinçli bir şekilde intihara meyleden kişiler olduğu gibi çeşitli ruhsal sıkıntılar ya da akıl hastalıkları sonucu intihar girişiminde bulunanlar da vardır. Bu bakımdan akıl ve şuur kaybı sonucu kişinin canına kıyması intihar şeklinde değerlendirilmekten ziyade ayrı bir konumda değerlendirilmelidir.

Sadece İslam dini değil Hristiyanlık, Yahudilik, Hinduizm gibi dünya dinlerinde de intihar eylemi kınanmış ve yasaklanmıştır.²⁸ Aynı zamanda Antik Yunan filozoflarından Platon, Aristo ve Sokrates de eserlerinde intihara karşı olduklarını belirtmiş, ilke olarak tasvip etmemişlerdir. Sözelimi Platon, intihar eden kişilerin halk mezarlarına gömülmemesi gerektiğini ifade ederken; Aristo, intiharı devlete karşı işlenmiş bir suç olarak değerlendirmiştir.²⁹ Görüldüğü gibi Yunan filozofları intihar davranışına karşı olumsuz bir duruş sergilemiş ve genellikle bu eylemi onaylamamışlardır.

---

²⁴ M. Salih Eser, “İslami Açıdan İntihar”, 315.

²⁵ Abdullah Dağcı ve Fetullah Yılmaz, “Ömer Nasuhi Bilmen’e Göre İntihar ve Nedenleri: Din Psikolojisi ve İslam Hukuku Bağlamında Bir Değerlendirme”, 445.

²⁶ Mehmet Ergün, “Karşılaştırmalı Hukuka Göre İntihar Suçunun Değerlendirilmesi”, 306-307.

²⁷ Bu konuyla ilgili Ergün şunları söylemektedir: “İntihar eden kişinin cenaze namazının kılınıp kılınmayacağına ilişkin olarak benimsenecek olan hukukî görüşte dikkate alınması gereken önemli bir husus, intihar eden şahsın nasıl bir psikolojik durumda iken intihar ettiği meselesidir. Çünkü hukuka göre bilincin hak ve yükümlülüklerine kesin tesiri vardır. Bu hukukî esasa göre yapısı yönüyle kişinin kendisine karşı bir saldırı eylemi demek olan intihar olayında, intihar fiilini kapsayan zaman dilimi içerisinde intihar eden kişinin psikolojik durumu son derece önemlidir. Normal ve bilinci yerinde olan bir kişinin kendi öz canına kıyması düşünülemeyeceği için, böylesi bir durum mezkûr şahsın ruhi rahatsızlığının bir göstergesi olarak düşünülmeli ve cenaze namazı kılınmalıdır. Çünkü bilinci yerinde değilken intihar eden kişinin cenaze namazının kılınması hem hüsnüniyet esas gereği hem dinî hükümlerin gayesi hem de insanın psikolojik yapısının tanınması ve itibara alınması açısından önem arz eder.” Mehmet Ergün, “Karşılaştırmalı Hukuka Göre İntihar Suçunun Değerlendirilmesi”, 310-311.

²⁸ Robin E. Gearing and Dana Lizardi, “Religion and Suicide”, *J Relig Health* 48/3 (2009): 334-337.

²⁹ Necati Sümer, “Antik ve İlkel Toplumlarda İntihar Olgusu”, 95.

Ahlaki değerler açısından meseleye bakıldığında ise intihar, doğru görülmemekle birlikte büyük bir suç ve hata olarak değerlendirilmektedir. Çünkü yaşama hakkını insana bahşeden Allah'tır ve o hakkı ancak Allah alabilir. Bu bakımdan insan bu hakkı ortadan kaldırmak gayesiyle istediği zaman kendi canına zarar veremez. Diğer taraftan insan yalnızca kendi için değil, toplum için de yaşamına devam eder ve onun topluma karşı da sorumluluğu bulunmaktadır.³⁰ Bu bakımdan intihara girişmek hem bireysel hem toplumsal açıdan büyük bir suç ve hatadır. Kişinin intihara başvurması şahsi bir tercih olarak düşünülse de aslında bu eylem toplumun bir üyesi tarafından insanlık onuruna kastedilmiş olan bir saldırdır. Bunun yanında intihar eylemi, insanlık onurunu koruma ve insan varlığını sürdürme amacını güden tüm dinlerin anlamsallığının tüketimidir.³¹

Bilindiği üzere İslam'da koruma altına alınması gereken beş temel ilkedden biri "canın korunması" ilkesidir. Canın korunması o kadar önemsenmiştir ki normal zamanlarda haram olan mundar hayvan, domuz eti gibi yiyecek ve içecekleri tüketmeye dahi hayatta kalmak için cevaz verilmiştir.³² Hatta bazı görüşlere göre bir kişi zorda kalıp murdar olan bir şeyi yemek mecburiyetinde kalırsa o şeyi yemek o kişiye vaciptir. Çünkü insanın canına zarar verecek şeyleri engellemek vacip kabul edilmiştir.³³ Allah tarafından yaratılan varlıklar içerisinde insanın özel ve şerefli bir yeri bulunmaktadır. Bu nedenle İslam dini insanın hayatını kutsal olarak kabul etmiş ve onu koruma altına almıştır. Bireyin hayatı dokunulmaz olduğu için onun hayatına kasteden her türlü saldırı girişimi İslam hukukunca engellenmeye çalışılmıştır. Bundan ötürü İslam insanlara kendini öldürme hakkını vermemiş, intiharı büyük günahlar arasında kabul etmiş ve ahirette cezaya çarptırılacağını haber vermiştir.³⁴

3. Din-İntihar İlişkisi

İnsanın topluma tabi olması ve toplumla bütünleşmesinin hayatı daha anlamlı kılacağı söylenmektedir. Toplumla bütünleşmenin yollarından biri de dini öğretilere tabi olmadır. Sosyolojinin kurucularından sayılan Durkheim'e göre bireyin hayatında dini inanç ve ibadetler ne derece güçlü ise toplum ile bütünleşme o derece olumlu olur ve intihar eylemi o derece az

³⁰ Fikret Karaman, "Ülkemizdeki Sosyal Değişim Sürecinde İntihar Olaylarının Boyutu", 124.

³¹ Muhammed Kızılgöçer, "Dindar Şahsiyetten Dinsel Bireyciliğe Değişen Dindarlık Yönelimleri Bağlamında İntihar", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 9/43 (2016): 2480.

³² Maide, 5/3; En'am, 6/145; Nahl, 16/115.

³³ Rıza Üstadi, "İntiharın Haram Oluşu, Kendi Canını ve Başkalarının Canının Korunmasının Farzlığı", *Misbah: İslami Düşünce ve Araştırma Dergisi* 3/7-8 (2014): 260.

³⁴ Hüseyin Çelik, "İntihar Olgusu ve İslam'ın Ruh Sağlığına Verdiği Önem", 38-39.

gerçekleşir.³⁵ Dine bağlılık ile intihar arasında bir ilişki olduğunu ortaya koyan Durkheim, intihar oranlarının dinlere göre değiştiğini ve intiharla alakalı yapılmış istatistiklerden hareketle Katoliklerin Protestanlara göre daha az intihara başvurduklarını belirtmektedir. Bunun temel nedeni olarak ise Katolikliğin Protestanlığa göre toplumu ve bireyleri birbirlerine daha çok bağlayıp bütünleştirdiğini ve böylece intihar düzeyini azaltma yönünde etkide bulunduğunu ileri sürmektedir.³⁶ Durkheim'in teorisine göre dindar toplumlarda intihar oranı daha düşüktür. Çünkü uygulanan dini faaliyetlerin sağladığı sosyal bütünleşme ve toplumsal yapı, insanı bir şekilde denetim altına alarak intihara engel olmaktadır.

Durkheim'in teorisinin İslam toplumu üzerine ne derece uyarlanabilir olduğunun tartışılması hem bu teorinin temel kaidelerini hem de İslam dininin kendine özgü dinamiklerini bütünüyle dikkate alarak bir değerlendirme yapmayı gerektirir. Durkheim'in modern Batı toplumları için geliştirmiş olduğu teoride kişinin bireysel yaşamında dini inanç ve ibadetlere güçlü bir şekilde bağlanması onun toplum ile bütünleşmesini sağlamaktadır. Teoriye göre toplum ile bütünleşmek de intihar riskini azaltmaktadır. Ancak İslam dininin özgün yapısına bakıldığında ise bireysellikten ziyade kolektif bir dini yaşam biçiminin ve sosyal dayanışmanın teşvik edildiği görülmektedir. İslam'da dini ritüellerin birlikte uygulanması ve cemaatleşme geleneği de tek başına İslam toplumundaki intihar oranının düşük olmasına kaynaklık etmemektedir. Bunun yanında İslam dininin intihara bakışı, intihar eyleminde bulunan kişinin ahirette cezalandırılması gibi etmenler de son derece önemlidir. Bu durumda Durkheim'in teorisinin İslam toplumu ile birebir örtüştüğünü söylemek mümkün değildir. Ancak yine de bazı yönleri açısından Durkheim'in intihar teorisinin İslam toplumu ile paralellik oluşturduğu söylenebilir. Teoriye göre inanç ve ibadetler ne kadar kuvvetli ise toplum ile bütünleşme o derece olumlu olur ve intihar eylemi o derece az gerçekleşir. Bu bağlamda İslam dininde özellikle ibadetlerin toplu bir şekilde icra edilmesinin teşvik edilmesi ve cemaatleşme geleneği, İslam toplumlarındaki düşük intihar oranlarının açıklanmasının bir belirtisi olabilir.

Yapılan çalışmalarda intihar eğiliminin dindarlık derecesi ile doğrudan ilişkili olduğu ve yüksek dindarlık düzeyine sahip olmanın intihar eylemi riskini azalttığı belirtilmektedir.³⁷ İntihar ve dindarlık ilişkisini araştıran 68 çalışmanın 57'sinde dindar olan bireyler arasında daha

---

³⁵ Steven Stack, "Dindarlık, Depresyon ve İntihar", çev. Talip Küçükcan, *Akademik Araştırmalar Dergisi* 7-8 (2000-2001): 75-76.

³⁶ Niyazi Akyüz, Şahin Gürsoy ve İhsan Çapçioğlu, "Fonksiyonel Din Sosyolojisi: Emile Durkheim", içinde *Din Sosyolojisi*, ed. Niyazi Akyüz ve İhsan Çapçioğlu, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2013), 86; Veysel Bozkurt, *Değişen Dünyada Sosyoloji* (Bursa: Ekin Yayınevi, 2015), 13.

³⁷ Robin E. Gearing and Dana Lizardi, "Religion and Suicide", 338.

düşük intihar vakasının yaşandığı ve intihar eylemine daha olumsuz bakıldığı tespit edilmiştir.³⁸ Ampirik çalışmalar, dindarlık düzeyi yüksek olan bireylerin psikolojik olarak iyi durumda olduklarını, hayata karşı daha iyimser bir anlayışla baktıklarını ve bunların sonucunda daha az intihar girişiminde bulduklarını ortaya koymaktadır.³⁹

Din psikolojisi açısından yapılan bir analize bakıldığında, intihara yol açan hazırlayıcı sebeplerin başında dinsizliğin veya dini zafiyetin geldiği belirtilmektedir.⁴⁰ Yapılan bir araştırmada, dini tutumu düşük olan bireylerin başlarına bir olay geldiğinde veya zor bir durumda kaldıklarında isyankâr bir tutum içine girdikleri ve çözümü intiharda aradıkları tespit edilmiştir.⁴¹ Yine yapılan başka bir araştırmada, intihara yeltenen kişilerin % 70.8'i düşük bir dindarlık düzeyine sahip olduklarını, % 8.3'ü ise dine karşı ilgisiz olduklarını belirtmişlerdir.⁴² Bu sonuçlara göre araştırmaya katılan deneklerin önemli bir çoğunluğunun dine karşı ilgilerinin az olduğu görülmektedir. Buna göre dini hayat zayıflığı intihar girişimini arttıran bir durumdur denilebilir.

18. asırdan itibaren bilim ve teknoloji alanındaki ilerlemeler ve başarılar sonucunda bazı bilim adamları ve filozoflar, insanların eğitim seviyeleri arttıkça dine gerek kalmayacağını ve yakın gelecekte dinin yerini bilimin alacağını savunmuşlardı. Ancak şu an gelinen noktada bilim ve teknoloji alanında büyük başarılar elde edilmesine rağmen durum hiç de Aydınlanma Dönemi filozoflarının bekledikleri şekilde gerçekleşmemiştir. Öte yandan tüm dünyada insanlar dine daha fazla sarılmaya ve yönelmeye başlamıştır. Çünkü bilim ve teknoloji insanların varoluşsal problemlerini daha da derinleştirmiş ve insanlar geçmişe kıyasla psikolojik açıdan daha problemlerle bir hale gelmiştir.⁴³ İnsanları intihara sürükleyen depresyon, stres, hayatın anlamsızlığı, maneviyatsızlık bu problemlerin başında gelmektedir. İnsanların varoluşsal ve psikolojik problemlerle başa çıkabilmesi için etkili olan faktörlerin başında din gelmektedir. Dini inanç ve uygulamaların ruhsal sıkıntıları ortadan kaldırarak intihar oranını düşüreceği söylenebilir.

---

³⁸ Mustafa Köylü, "Dinin Ruh ve Beden Sağlığı Üzerindeki Etkisi", içinde *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*, ed. Nurullah Altaş, Mustafa Köylü, (Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012), 118.

³⁹ Mustafa Köylü, "Dinin Ruh ve Beden Sağlığı Üzerindeki Etkisi", 112.

⁴⁰ Bedri Katipoğlu, "Din Psikolojisi Açısından İntiharın Psikanalizi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 8/39 (2015): 1068-1069.

⁴¹ Halil Apaydın, Şuayip Özdemir ve Asiye Zoroğlu Ünal, "İntihar Girişiminde Bulunan Bireylerde Bazı Değişkenlerle İntihar Girişimi İlişkisi", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6 (2016): 37-38.

⁴² Muhammet Ali İnce, "Din-Psikolojik Bir İnceleme (Van İli Örneği)", (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007), 136.

⁴³ Mustafa Köylü, "Ruh Sağlığı ve Din", içinde *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*, ed. Nurullah Altaş, Mustafa Köylü, (Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012), 89.

4. İntihara Yol Açan Sebepler

Psikiyatriye göre intihar tehdidi ve girişimlerinin dikkate alınması ve anında müdahale edilmesi gerekir. İntihar girişimleri sempati, ilgi, yardım amacıyla yapılsa da yine ciddiye alınmalıdır. Çünkü bu girişim başarıyla sonuçlanabilir.⁴⁴ “İntihar ne patolojik bir problem ne beyinle ilgili biyolojik bir problem ne de kafa içi zedelenmesi olarak nitelendirilebilecek genetik bir problemdir. O ruhi manevi bir problemdir.”⁴⁵ Toplum içinde yaşayan her birey bu önemli problem karşısında duyarlı olmalı ve ortak hareket noktası bilim ile akliselim çizgisi olmalıdır.⁴⁶

İntihar girişiminde bulunanların daha önce bir şekilde yardım istedikleri, ancak çevrenin bu yardım çağrısını anlayamadıkları aktarılmaktadır. Çünkü intihar sonucu yaşamını kaybedenlerin önemli bir çoğunluğu öncesinde yaşamlarına son verme niyetinde olduklarını bir şekilde ifade etmişlerdir. Zaten onların birçoğu daha önce birkaç kere intihara kalkışmış, bunu çok öncesinden planlayarak gerçekleştirmişlerdir.⁴⁷ Bu bakımdan intihar girişimi öncesinde birtakım tehlike işaretlerinin varlığından söz edilebilir. Genç ya da yaşlı olsun ilk işaretler genelde aynı olmaktadır. Bu işaretler ciddiye alınmalıdır. İntihara götüren tehlike işaretleri şu şekilde sıralanabilir:⁴⁸

- Günlük davranışlarda ani değişiklikler
- Saldırganlık
- Hüzünlü olma
- Uykusuzluk
- İnsanlardan uzaklaşmak
- Olaylara karşı ilgisizlik ve durgunluk.

Bu davranışların bireyde uzun süre görülmesi intihar tehlikesine işaret etmektedir. Bu durumda psikolojik anlamda uzman kişiden profesyonel yardım alınması, intihar girişimine yönelik önlem alma açısından en doğru yaklaşım olacaktır.

---

⁴⁴ Budak, *Psikoloji Sözlüğü*, 387.

⁴⁵ Leslie Mc Collough, “İntihar: Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?”, 111.

⁴⁶ Fikret Karaman, “Ülkemizdeki Sosyal Değişim Sürecinde İntihar Olaylarının Boyutu”, 129.

⁴⁷ Leslie Mc Collough, “İntihar: Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?”, 108.

⁴⁸ Leslie Mc Collough, “İntihar: Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?”, 112.

İntihar girişiminde bulunan bireyler genellikle benzer sebeplerden ötürü bu eyleme girişmektedirler. Bireysel ve toplumsal anlamda yaşanan bazı sıkıntı ve bunalımlar bireyi buna yöneltebilmektedir. İntihara yol açan sebepleri şu şekilde sıralamak mümkündür:⁴⁹

- Aile sorunları
- Depresyon
- Umutsuzluk ve çaresizlik
- Öz nefret
- İntikam
- Başka insanları cezalandırma ya da onlara suçluluk hissettirme çabası
- Dayanılmaz acılardan, hastalıklardan, başarısızlıklardan, yaşlılık korkusundan, cezaevinden vb. kurtulma isteği.

İntihar girişiminde bulunan bireyler üzerinde yapılan bir alan araştırmasında, depresyon yaşayan bir kadın katılımcı intihar girişiminde bulunmasının sebebini şu şekilde ifade etmiştir:⁵⁰

“17 yaşımdaydım. 25 yaşında erkek arkadaşım vardı. Evlenmeye karar verdik ve sonunda korka korka ailelerimize söyledik. Babam her zamanki gibi yine bana karşı çıktı. Onunla evlenirsem beni öldüreceğine yemin etti. Ben de babamdan bu durumun öcünü almak istiyordum. Aklıma gelen tek çare intihardı. Ölümümün tek bir sorumlusu vardı o da babam. Sonunda tek çare olan intihar girişiminde bulundum. Kullandığım depresyon ilaçlarını avucuma boşalttım ve yuttum. Ama ne yazık ki intihar girişimim başarılı olmadı.”

Yukarıda intihara yol açan pek çok faktöre değinilmişti. Kadın katılımcının ifadelerine bakıldığında, babasından intikam almak istemesi, çaresiz olması ve depresyon içinde olması gibi etkenlerin onu intihara sürüklediği göze çarpmaktadır. Bununla birlikte sevgi eksikliği, ailedeki sorunlar, anne baba çatışması, ailedeki huzursuzluklar da intihara neden olan faktörler arasındadır. 15 yaşında olan genç bir kızın ailedeki çatışma nedeniyle intihara yeltendiğini ortaya koyan şu ifadeleri dikkate değerdir:⁵¹

---

⁴⁹ Budak, *Psikoloji Sözlüğü*, 387; Zuhul Ağılıkaya, “İntihar ve Din: İntihar Girişiminde Bulunanlar Üzerine Empirik Bir Araştırma”, 189.

⁵⁰ Halil Apaydın, Şuayip Özdemir ve Asiye Zoroğlu Ünal, “İntihar Girişiminde Bulunan Bireylerde Bazı Değişkenlerle İntihar Girişimi İlişkisi”, 16.

⁵¹ Halil Apaydın, Şuayip Özdemir ve Asiye Zoroğlu Ünal, “İntihar Girişiminde Bulunan Bireylerde Bazı Değişkenlerle İntihar Girişimi İlişkisi”, 22.

“Annemle babam sürekli tartışıyorlardı. Babam işten eve geldiğinde eve adımını atar atmaz annem kavgaya başlıyordu. Onlar kavgaya başladığında kulaklarımı ellerimle sımsıkı kapatıyordum. Çünkü seslerini duyduğumda kafamı duvarlara vurasım geliyordu. Artık o kadar çok bıkmıştım ki hayata dayanacak gücüm kalmamıştı. Sonunda intihar girişiminde bulundum. Fakat başarılı olamadım. Şu anda da psikolojik tedavi alıyorum.”

İntihar girişiminde bulunan bireyler üzerinde yapılan söz konusu alan araştırmasında yaşlı deneklerin ise daha çok yalnızlık, hastalık, yakın birinin vefatı gibi nedenlerle intihara başvurdukları ifadelerinden anlaşılmaktadır.⁵²

Yapılan araştırmalarla da ortaya konulmuştur ki intiharın en çok yaşandığı dönem ergenlik dönemidir. Dini inanç ve değerleri merkeze alarak sağlıklı bir kişilik geliştiremeyen bireyler bu dönemin ruhsal problemlerinden etkilenip intihara başvurabilmektedir.⁵³ İntihar eylemlerinin özellikle gençlik döneminde yüksek olmasının temel sebebi, bu çağda bireysel ve toplumsal bazı değişimlerin ortaya çıkması ve birçok ruhsal hastalığın bu dönemde baş göstermesidir. İntiharın özellikle ruhsal bozukluklardan kaynaklandığı ifade edilebilir. Söz konusu ruhsal bozuklukların başında da depresyon gelmektedir. Ölüm ile neticelenen intihar eylemlerinin büyük bir kısmına depresyon tanısı konulmuştur. Pek çok araştırma, intihar ile depresif bozukluk arasında bir ilişkinin var olduğunu ortaya koymaktadır.⁵⁴ Bu bağlamda ağır bir depresyon süreci geçiren bazı bireylerin intihar girişiminde bulunmalarının daha sık rastlanan bir durum olduğu söylenebilir.

Gençlerin intihar girişimini önlemek için öncelikle onların içinde bulunduğu dönemi iyi tanımak gerekir. Gençlerin içinde buldukları psikolojik değişimi dikkate almadan yapılan birtakım iletişimsel hatalar gençlerin intiharı düşünmesine zemin hazırlayabilir. Baskı, zorlama, küçümseme, aşağılama bu hatalardan yalnızca birkaçıdır. Bu durumların genç bireyleri intihara sürükleyebilecek nedenler arasında olduğu unutulmamalıdır.

Genç intiharlarının engellenmesinde anne baba ve eğitimcilerin bazı açılardan kendilerini yetiştirmeleri gerekmektedir. Sözelimi intihar eğilimi olan bireyleri nasıl tanıyacakları ve onlara nasıl yardım edecekleri hususunda bilgi sahibi olmaları önem taşımaktadır. Uzmanlara göre intiharı engellemede en etkili başlangıç bu eğilimi taşıyan kişilerle sohbet etmektir. Bu

---

⁵² Halil Apaydın, Şuayip Özdemir ve Asiye Zoroğlu Ünal, “İntihar Girişiminde Bulunan Bireylerde Bazı Değişkenlerle İntihar Girişimi İlişkisi”, 25.

⁵³ Nurten Kimter, “Dini İnanç, İbadet ve Duanın Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine”, içinde *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*, ed. Hayati Hökelekli, (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002), 194.

⁵⁴ Şükran Çevik, “Ergenlerde Ölüm Düşüncesi, İntihar ve Din”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 3/9 (2005): 93-94.

sohbetin de destekleyici, yakın ve sıcak bir iletişim çerçevesinde gerçekleşmesi temel esastır. Bu sohbette birey kendisinin anlaşıldığını ve kendisine değer verildiğini hissetmelidir. Zira derdini anlatan genç, kendini rahatlamış hisseder. Bununla birlikte intiharı önlemede bireylere karşılaştıkları problemlerle nasıl baş edebilecekleri konusunda bazı stratejiler geliştirmeyi ve yaşadıkları stresin üstesinden gelebilmeleri için gevşeme tekniklerini öğretmek de faydalı olabilir.⁵⁵ Depresyon, stres, kaygı gibi intihara yol açabilecek sorunlarla başa çıkmada çözüm becerisi edinen gençler, böylelikle intiharı düşünmeyecek ve yaşadıkları sıkıntıların üstesinden gelebilecektir.

5. İntiharın Önlenmesinde Din Eğitiminin Rolü

İntihar eğilimi olan bireyin bu eylemi gerçekleştirmesini önlemek için öncelikle kendisine rehberlik edilmelidir. Bu noktada anne baba ve öğretmenlerin bu bireyi tespit edip psikolojik destek ve profesyonel yardım almasını sağlamaları en uygun yaklaşım olacaktır.

Her ne kadar intihar eden bireylerin bir kısmı intihar etmeden önce etraflarına bunu doğrudan ya da dolaylı olarak ifade etse de toplum içinde intihar girişiminde bulunacak bireyleri kesin bir şekilde tespit etmek ve buna yönelik önlemler almak çok mümkün görünmemektedir. Ancak iyi bir din eğitimi ve öğretimi ile intihar eğilimi olan ya da gelecekte intihara yeltenme ihtimali olan kişilerin bu eylemi gerçekleştirmesini önlemek mümkündür. Din eğitimi ve öğretiminde bireye kazandırılacak birtakım beceriler intiharı engelleyebilir. Din ve ahlak eğitiminde intiharı önleme yollarının başında öncelikle sağlam bir iman oluşturma, ölüm sonrası hayata yönelik olumlu bir tutum geliştirme, sabır ve tevekkül anlayışı kazandırma, hayatın anlamsızlığı sorununu giderme ve manevi ihtiyaçları karşılama gelmektedir. Bu konuların başta ailede, okulda, yaygın din eğitiminin merkezi olan camilerde anlatılması ve hedef kitlenin bu yönde eğitilmesi önem arz etmektedir. Din eğitiminde intiharın önlenmesi için neler yapılabileceği konusunda şu maddeler sıralanabilir:

5.1. İnanç Eksikliği Giderilmeli

İnsan fitratı gereği inanmaya meyilli bir varlık olarak yaratılmıştır. Toplum içerisinde zaman zaman herhangi bir inanca bağlı olmadığını ifade eden bireyler ile karşılaşılrsa da tarihte inançsız yaşayan bir toplum ile karşılaşılmamıştır.

Modern çağ insanının ruh sağlığını olumsuz etkileyen en önemli faktör, inanç kargaşasıdır. Diğer bir deyişle inanç eksikliğidir. İnanmak, kişinin yaşamını ve ruhsal sağlığını

---

⁵⁵ Adnan Kulaksızoğlu, *Ergenlik Psikolojisi* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998), 212-213.

iyi yönde etkileyen en güçlü dinamiktir. Bununla birlikte inanma duygusu, bireyde yaşama sevincini, hayata bağlanma duygusunu geliştirir. Allah'a inanan bir insan, dünyanın bir imtihan yurdu olduğuna, her bireyin değişik şekillerde imtihana tabi tutulacağına ve karşılaştığı sorun ve sıkıntıların bunun bir parçası olduğuna inanır.⁵⁶ Bu bakımdan intihar olaylarında depresyon, yalnızlık, yaşlılık gibi pek çok risk faktörü varsa da bunların inanç ile yok olacağı ya da minimum seviyelere ineceği ifade edilebilir. Din ve inanç bakımından İslam ülkeleri intihar konusunda Batı ülkeleri ile bir değildir. Allah'ın bahsettiği hayata kast etmenin çok büyük bir günah olduğu inancı neredeyse her Müslümanda yerleşiktir.⁵⁷ İşte bu inanç, bireyin yaşamış olduğu sıkıntılar karşısında intiharı düşünmesine engel olabilmekte ve hayata tutunma duygusunu geliştirebilmektedir.

Bireyin inanma ihtiyacı doğru ve tatminkâr bir şekilde giderilmediği müddetçe onun ruh dünyasını düzenlemek mümkün değildir. Zira bazı psikolojik sorunların temel kaynağı inanç olup çözümü de yine inanç olgusundan geçmektedir. Allah'ın varlığına ve yüceliğine inanma, O'na güvenip dayanma insana bir güç ve güven kazandırır.⁵⁸ Bu bakımdan intihara karşı önleyici bir role sahip olmasından ötürü din eğitimi ve öğretiminde öncelikle inanma duygusunu meydana getirmeye çalışmalıdır. Bu amaçla çocukluk döneminden itibaren bireye ailede ve okulda inanç ile alakalı konuların anlatılması ve inanmanın gerekliliğinin benimsetilmesi oldukça önemlidir. Daha sonraki dönemlerde çeşitli zorluklarla karşılaşacak bireyin elde ettiği bu dini inanç sayesinde yaşadıklarından bir anlam bulup teselli olacağı düşünülmektedir.

5.2. Ölüm Sonrası Hayata Yönelik Olumlu Bir Tutum Geliştirilmeli

İntihar, ölüm ve ölüm sonrası hayat problemleri ile bağlantılı olabilir.⁵⁹ İnsanda mevcut olan varlığını sürdürme güdüsü, ölüm düşüncesinden ötürü onun acı çekmesine ve ölüm düşüncesine başkaldırmasına neden olabilmektedir. Zira insan, doğası gereği ölüm ile yok oluş düşüncesini reddeder. Ancak dindeki ahiret inancı, ölümden sonra da ebedi bir hayatın var olacağına cevap teşkil ettiği için insanı Allah'a ve dine inanmaya yöneltir.⁶⁰

Dinin ahirete ilişkin açıklamaları uyum problemi yaşayan bireyler için bir teselli kaynağı oluşturmaktadır. Zaten dini açıklamalar ve psikolojik dinamikler arasında bir uygunluk

---

⁵⁶ Hüseyin Çelik, "İntihar Olgusu ve İslam'ın Ruh Sağlığına Verdiği Önem", 40-41.

⁵⁷ Bedri Katipoğlu, "Din Psikolojisi Açısından İntiharın Psikanalizi", 1067.

⁵⁸ Suat Cebeci, *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye'de Din Eğitimi* (Ankara: Akçağ Yayınları, 2005), 40.

⁵⁹ Leslie Mc Collough, "İntihar: Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?", 112.

⁶⁰ Hüseyin Certel, *Din Psikolojisi* (Isparta: Berikan Yayınevi, 2014), 105.

olmasaydı din olgusu hiç kimse için bir anlam teşkil etmezdi.⁶¹ Ahireti dikkate almayıp yaşamı ölüm ile sonlandıran bir bakış açısı intihar girişimine zemin hazırlayabilir.⁶² Oysa dinin temel referansları çerçevesinde sağlıklı bir ölüm ötesi hayat inancının oluşturulmasının intiharı önlemede önemli bir fonksiyon icra edeceği söylenebilir. Çünkü ölümü anlamlandırma ve ölüm sonrası hayata yönelik olumlu bir tutum geliştirme, ruhsal gelişim açısından bireylerde bir yaşama sevinci meydana getirerek intiharın engellenmesine katkı sağlayabilir. Bu bağlamda özellikle çocukluk ve gençlik dönemi din eğitiminde uygun ilke ve yöntemleri dikkate alarak kıyamet, ahiret, hesap, mizan, cennet ve cehennem gibi konuların etraflıca ele alınması ve böylece ölüm sonrası hayata yönelik olumlu bir tutumun geliştirilmeye çalışılması son derece önemlidir.

5.3. Sabır ve Tevekkül Anlayışı Kazandırılmalı

Depresyon, intihar riskini önemli ölçüde arttırmaktadır. Hatta ne kadar uzun süre depresyonda kalınırsa intihar riskinin de o ölçüde artacağı söylenmektedir.⁶³ Bu bağlamda din eğitiminde bireye sabır ve tevekkül anlayışının kazandırılması ve eğitim sürecinde bu konulara ağırlık verilmesi intiharı düşündürecek sorunlara karşı bireylerin başa çıkma becerilerini geliştirebilir.

*“Olur ki hoşunuza gitmeyenler sizin için hayır, hoşunuza gidenlerse sizin için şer olabilir. Allah bilir, siz bilmezsiniz.”*⁶⁴ Bu ve buna benzer insanın tevekkül ve sabır anlayışını geliştiren ayetlerin eğitimde konu edilmesi bu noktada önemli katkılar sağlayabilir. Bireyin açlık, can ve malıyla imtihan olunduğunu,⁶⁵ insanın Allah’a kulluk etmek gayesiyle yaratıldığını⁶⁶ aktaran ayetlerin din eğitimi esnasında sıkça tekrar edilmesi ve bunlar üzerinde bir düşünme faaliyetinin gerçekleştirilmesi, intiharın önlenmesine yönelik bir fayda sağlayabilir. Unutulmamalıdır ki intihar sorunu başta olmak üzere modernizmle beraber ortaya çıkan pek çok manevi ve ruhsal problemin çözümüne Kur’an ayetleri ışık tutmaktadır.

Kur’an-ı Kerim yalnızca inanç, ibadet ve ahlak konularında değil, ayrıca ruh sağlığı anlamında da önemli bir kaynak görevi görmektedir. Çünkü meselelere Kur’an-ı Kerim

⁶¹ Hayati Hökekleli, *Din Psikolojisi* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016), 97.

⁶² Huriye Martı, “Dini Referanslar Çerçevesinde İntihar Olgusu ve İntiharı Besleyen Düşünce Kalıplarıyla Mücadele”, 74.

⁶³ Lillian M. Range, “Suicide Prevention: Guidelines for Schools”, *Educational Psychology Review* 5/2 (1993): 138; Francis C. Harris and Robert T. Ammerman, “Depression and Suicide in Children and Adolescents”, *Education and Treatment of Children* 9/4 (1986): 334-343.

⁶⁴ Bakara, 2/216.

⁶⁵ Bakara, 2/155.

⁶⁶ Zariyat, 51/56.

açısından bakan bir insan, bu dünya yaşamının bir imtihan yurdu olduğunu, her bireyin farklı şekillerde imtihana tabi tutulacağını, rızık ve geçim konusunda kaygılanmaya gerek kalmadığını, yaşamın ve ölümün sadece Allah'ın takdirinde olduğunu, dünyada tek güç sahibinin Allah olup aynı zamanda O'nun takdiri dışında hiçbir şeyin meydana gelmeyeceğini bilir.⁶⁷ Bunlara inanan bir insanın olumlu ruh sağlığına sahip olacağı ve böylece intiharı kolay kolay aklından geçiremeyeceği söylenebilir.

Bununla beraber din eğitimi ve öğretiminde peygamber efendimizin hayatının anlatılması, gençler başta olmak üzere tüm yaş dönemindeki insanların sabır ve tevekkül anlayışlarının gelişmesine katkıda bulunabilir. Hz. Muhammed'in çocukluk döneminden itibaren yaşamında çeşitli zorluklarla karşılaşması, yaşadığı bu zorluklara karşı asla ümidini kaybetmemesi, daima sabırlı olması intiharı düşünen bireyler için olumlu bir örnek teşkil eder. Bu itibarla din eğitimi ve öğretiminde bu konulara yer vermek insanlara ümit kaynağı olup onların ruhsal sağlıklarına iyi gelebilir.

5.4. Hayatın Anlamsızlığı Sorunu Giderilmeli

Günümüzün temel problemlerinden biri de insanların varoluşsal bir boşluk içerisinde olmalarıdır. İntihar girişimlerinin önde gelen nedenleri arasında bireylerin anlam duygularını yitirmeleri ve varoluşsal sorunlarla uğraşmak zorunda olmaları gelmektedir. Pek çok çalışmada intihara başvuran insanların önemli bir çoğunluğunun bir anlam arayışı içinde oldukları ve bu yönde kararsızlıkta mücadele ettikleri ortaya konulmuştur.⁶⁸ Özellikle gençlerin intihara başvurmalarına neden olan etkenlerden biri, onlara hayatın anlamsız gözükmesi ve onların kendilerini varoluşsal bir boşluk içerisinde hissetmeleridir. Hayatın anlamının ne olduğu hususunda bilinç geliştiren değerlerin verilmeyişi, genç bireyleri intihara başvurmaya yönltebilmektedir. Oysaki dini inanç ve değerler çerçevesinde düzenlenmiş bir hayat, genç bireyleri hem amaçsızlıktan hem de hissettikleri boşluk duygusundan koruyabilir.⁶⁹ Bu durum dolaylı olarak bireyleri intihara başvurmaktan da muhafaza eder.

İnsanların mutlu olabilmeleri için öncelikle dünya hayatının mahiyetini iyi bilmeleri gerekir. İnsanlar bu hayata sonsuz bir hayat gözüyle bakıp tüm düşünce ve davranışlarını bu felsefe çerçevesinde şekillendirirlerse kendilerine verilen kısacık ömürde mutlu olmaları zor

---

⁶⁷ Mustafa Köylü, "Kur'an ve Ruh Sağlığı", içinde *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*, ed. Nurullah Altaş, Mustafa Köylü, (Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012), 84.

⁶⁸ İnce, "Din-Psikolojik Bir İnceleme (Van İli Örneği)", 130.

⁶⁹ Hayati Hökekleli, *Çocuk Genç Aile Psikolojisi ve Din* (İstanbul: Dem Yayınları, 2016.), 88.

olur. Bu nedenle insanların ilk olarak dünya hayatının mahiyetini iyi kavramaları gerekir.⁷⁰ Bu noktada Kur'an-ı Kerim'i referans alarak dünya hayatının boş ve amaçsız olmadığı bilincinin din eğitiminde bireye kazandırılması oldukça önem kazanmaktadır. Örneğin, “*Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?*”⁷¹ gibi ayetlerin üzerinde düşünülmesinin sağlanmaya çalışılması, doğru bir dünya hayatı algısının oluşmasına fayda sağlayabilir.

Son dönemlerde dini değerlerde bir zayıflamanın meydana geldiği görülmektedir. Bunun neticesi olarak insanlar hayatın doğal akışı içerisinde ortaya çıkan zorluklara karşı çaresizliğe, umutsuzluğa kapılabilmekte ve bazı ruhsal sıkıntılara yakalanarak intihar edebilmektedir. Din, bu durumda olan insanların hayatına bir anlam kazandırmakta ve hayatta yaşadıkları çaresizlikler ve olumsuzluklar karşısında bir iç huzur temin etmektedir.⁷² Bir araştırmada, gençlerde dini inanç ve ibadet düzeyi arttıkça intihar eğiliminin azaldığı tespit edilmiştir.⁷³ Yapılan başka bir araştırmada, daha önce intihar girişiminde bulunan bireylere hayatlarını anlamlandırmada dini referansları kullanıp kullanmadıkları sorusu sorulmuş, katılımcıların % 71'i hayatı anlamlandırmada dini kullanmadıkları cevabını vermişlerdir.⁷⁴

Görüldüğü üzere yaşamlarını anlamlandırmada dine yer veren bireylerin intihara daha az başvurdukları görülmektedir. Bir çalışmada ilahiyat fakültesindeki öğrencilerin intihara olumsuz bakışı başka bölümlerdeki öğrencilere kıyasla daha yüksek bulunmuştur.⁷⁵ Bu durum daha çok dini eğitim alan bireylerin dini emirlerden etkilenip düşünme biçimlerini ve hayat felsefelerini bu doğrultuda şekillendirdiklerini göstermektedir. Bu noktada denilebilir ki hayatı anlamlandırma konusunda din eğitimi ve öğretimi son derece gerekli ve yararlıdır. Çünkü insan, hayatının ilk dönemlerinden itibaren bu dünyaya niçin gönderildiği ve bu dünya hayatından sonra nereye gideceği sorularına yanıt arayarak yaşamını anlamlandırmaya çalışır. İnsanın buna benzer sorularına etkili cevapların verilmesi de ancak din eğitimi ve öğretimi sayesinde mümkün olabilir.⁷⁶ Din öğretimi, böylece insanın kendi varoluşunu keşfetmesine katkı

---

⁷⁰ Mustafa Köylü, “Kur'an ve Ruh Sağlığı”, 72.

⁷¹ Mü'minûn, 23/115.

⁷² Nurten Kimter, “Dini İnanç, İbadet ve Duanın Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine”, 183.

⁷³ Şükran Çevik, “Ergenlerde Ölüm Düşüncesi, İntihar ve Din”, 114.

⁷⁴ Zuhal Ağıkaya, “İntihar ve Din: İntihar Girişiminde Bulunanlar Üzerine Empirik Bir Araştırma”, 190.

⁷⁵ Feim Gashi, “İntihara Bakış ve Bireysel Dindarlık Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma (Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve İlahiyat Dışındaki Bölümlerde Okuyan Öğrenci Örneği)”, 30-31.

⁷⁶ Yıldız Kızılabdullah ve Tuğrul Yürük, “Din Eğitimi ve Öğretiminin Temelleri”, içinde *Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü, Nurullah Altaş, (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017), 103.

sağlayarak⁷⁷ onu hem içinde bulunduğu anlamsızlık çıkmazından hem de intihar tehlikesinden koruyabilir.

5.5. Manevi İhtiyaçlar Karşılmalı

Ruhsal hastalıkların özellikle manevi desteğini kaybetmiş inancı olmayan ve ümitsiz bireylerde ortaya çıktığı aktarılmaktadır. İntihar eyleminin de aynı şekilde en çok bu kimselerde görüldüğü tespit edilmiştir.⁷⁸ Modern dünya, insana her şeyin maddi imkânlar etrafında döndüğü mesajını verir. Hâlbuki insan manevi özelliklere sahip olan ve ayrıca bu açıdan tatmin olmadıkça mutluluğu yakalayamayan bir varlıktır. Bu bakımdan maneviyatı önemsemek, manevi ihtiyaçları incelemek ve insan ruhunu ibadetle beslemek bireye güç kazandırabilmekte ve onu intihara karşı koruyabilmektedir.⁷⁹ Bu sebeple bireyi bir bütün olarak kabul edip onun manevi yönünün ihmal edilmemesi gerekir. İnsanın manevi yönünün onun düşünce ve davranışları üzerinde büyük etkileri olduğu unutulmamalıdır.

İntihar girişiminde bulunanların çoğunluğu gençlerdir.⁸⁰ Gençlik döneminde intihar gibi sorunların ortadan kaldırılması ya da minimum seviyeye indirilebilmesi için manen güçlü olan bir gençliğin yetiştirilmesi bu durumda önemli bir husus olmaktadır. Bu anlamda söz konusu problemleri yok etmek için alanında uzman kişiler tarafından yapılacak profesyonel bir öğretimin yapılması gereklidir. Din eğitimi ve öğretimi aracılığıyla gençlerin İslami değerler ışığında manen güçlü bireyler haline getirilmesi, ortaya çıkacak intihar gibi sorunlarla baş edilebilmesi için yararlı olabilir. Bu amaçla genç bireylerin modern çağın sorunlarının çözülmesine ışık tutan Kur'an ve sünnetteki değerlerle buluşturulması ve böylece çeşitli problemlerle mücadele etmeyi öğrenmeleri sağlanmaya çalışılmalıdır.⁸¹

İntihara neden olan faktörlerden biri de ümitsiz olmaktır. İntihar düşüncesi ümitsiz olmakla yakından ilişkilidir. Kur'an'da insanın hangi durumla karşılaşarsa karşılaşsın Allah'ın rahmetinden ümidini kesmemesi gerektiği emredilir.⁸² Ümitvar olmanın intihar eğilimli kişilerde dayanıklılığı arttıracığı söylenebilir. Bu bakımdan din eğitimi ve öğretimi sürecinde

⁷⁷ Süleyman Akyürek, "İlk ve Orta Öğretimde Din Öğretimi: Kuramsal Çerçeve", içinde *Din Eğitimi*, ed. Recai Doğan, Remziye Ege, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2016), 105.

⁷⁸ Osman Pazarlı, *Din Psikolojisi* (Ankara: Remzi Kitabevi, 1968), 176.

⁷⁹ Huriye Martı, "Dini Referanslar Çerçevesinde İntihar Olgusu ve İntiharı Besleyen Düşünce Kalıplarıyla Mücadele", 74.

⁸⁰ Zuhal Ağılkaya, "İntihar ve Din: İntihar Girişiminde Bulunanlar Üzerine Empirik Bir Araştırma", 187-188.

⁸¹ Yasin Yiğit, "Modern Çağda Gençlik Problemleri ve Din Eğitimi", içinde *İslam Modernite ve Gençlik*, ed. Seyfullah Kara vd., (Ankara: İlahiyat Yayınları, 2021), 318-319.

⁸² Yusuf, 12/87.

ayet ve hadisleri referans alarak hayata karşı daima ümitvar olmayı sağlayacak konuların işlenmesi son derece önemlidir.

İnsanın çeşitli tehlikeler ve felaketler sonucu acizlik ve çaresizlik hissettiği anlarda bir kurtarıcı ya da ilahi yardıma başvurma eğiliminin kendiliğinden ortaya çıkması, sıkça gözlemlenen bir durumdur. Böylesi durumlarda çoğu insan dualar aracılığıyla tüm sıkıntılarını Allah' açar⁸³ ve daha sonrasında ise manevi açıdan kendini rahatlamış hisseder. İnsanı günlük yaşamında kaygılandıran, rahatsız eden, ruh sağlığını bozan çeşitli problemlerle baş etmesini sağlayan en etkili yollardan biri duadır. Dua, bireyin Allah'a sığınmasıdır. Aynı zamanda dua, karamsarlık ve çaresizlik anında insan ruhunu huzura kavuşturan manevi bir güçtür.⁸⁴ Bu bağlamda intihar eğilimi olan bireylerin yaşadıkları problemlerle başa çıkabilmesi için duayı hayatlarının bir parçası haline getirmeleri ve böylece manevi ihtiyaçlarını karşılamaları yararlı olabilir.

Manevi destek için namaz, oruç gibi ibadetlerin alışkanlık haline getirilmesi de yine önem taşımaktadır. Kişinin düzenli bir şekilde dini ritüellerini yerine getirmeye çalışması intihar eylemi üzerinde azaltıcı bir etkiye sahiptir. Dini ritüeller, toplumsal bütünleşme ve kaynaşmaya katkı sağladığı gibi bireyin kötülüklerden uzaklaşmasına da yardımcı olmaktadır. Diğer taraftan dini ritüeller hem bireyin kendisine yabancılaşmasını önler hem de içinde bulunduğu toplumdan kopmasının önüne geçer.⁸⁵ Bireye huzur ve maneviyat temin eden dini ritüellerin intihar davranışını önleme konusunda büyük katkılar sağladığı ifade edilebilir.

İntihar başta olmak üzere pek çok ruhsal hastalığın maneviyat ile ortadan kalkacağı söylenebilir. Amerika'da yapılan bir araştırma sonucunda insanların üçte birinin modern tıp tedavisinden ziyade manevi ağırlıklı olan terapilere yöneldikleri tespit edilmiştir.⁸⁶ Bu durum maneviyatın ruhsal hastalıkların ortadan kaldırılması için önemli bir çözüm kaynağı olarak görüldüğünü göstermektedir. Maneviyatın eksikliği sonucunda çeşitli ruhsal problemlerin meydana geldiği de bilinen bir durumdur. Bu amaçla örgün ve yaygın din eğitiminde insanların manevi ihtiyaçlarını dikkate alacak şekilde çalışmaların yapılması, buna yönelik plan ve programların düzenlenmesi gereklidir.

---

⁸³ Hökeleli, *Din Psikolojisi*, 87.

⁸⁴ Hüseyin Çelik, "İntihar Olgusu ve İslam'ın Ruh Sağlığına Verdiği Önem", 49-50.

⁸⁵ Kemaleddin Taş ve Uğur Korkmaz, "İntihar ve Din: İntiharı Önlemede Dinin etkisi", *Journal of Analytic Divinity* 8/1 (2024): 116.

⁸⁶ Mustafa Köylü, "Ruh Sağlığı ve Din", 99.

Bir bireyin ruhsal anlamda sağlıklı olarak nitelendirilmesi için bazı unsurların bir arada bulunması gerektiğinden söz edilmektedir. Bireyin içinde yaşadığı toplum ile uyumlu olması, duygularını ifade edebilmesi, hayattaki zorluk ve streslere karşı tahammül gösterebilmesi, zor durumlarda ümidini kaybetmeyip mücadele etmek adına gerekli motivasyona sahip olabilmesi, öz saygısının pozitif olması bu öğeler arasındadır.⁸⁷ Bir bütün olarak bu kapasitelerin bireyde bütünleşmesi onun ruh sağlığının iyi olduğuna işaret eder. İşte din eğitimi ve öğretimi bireye kazandırmış olduğu becerilerle bu kapasitelerin bireyde bir kişilik özelliği haline gelmesini sağlar. Böylelikle bireyin ruh sağlığını olumlu anlamda etkiler ve onu intihara karşı korumuş olur.

SONUÇ

Günümüzün temel problemlerinin başında gelen intihar, insanoğlunun varlığını her geçen gün daha şiddetli bir şekilde tehdit etmektedir. İntihar bireysel bir problem olmasının yanı sıra aynı zamanda toplumsal bir problemdir. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de intihar oranı giderek artmakta ve toplumun en önemli problemlerinden biri haline gelmektedir. Bu nedenle intihar, üzerinde bilimsel çalışmalar yapıp elde edilen bulgulardan hareketle ciddi önlemlerin alınması gereken hayati bir meseledir.

İnsanlar ruhsal sıkıntılar ve akıl hastalıkları dışında pek çok nedene bağlı olarak intihara yeltenebilmektedir. Hayatın anlamsızlığı, aile sorunları, depresyon, umutsuzluk, çaresizlik, yalnızlık bu nedenlerden sadece birkaçıdır. Sağlıklı bir din eğitimi vasıtasıyla bireye kazandırılacak birtakım becerilerin yaşanan olumsuzluklarla başa çıkmada koruyucu ve destekleyici bir fonksiyon üstleneceği ve böylece intiharı önlemede etkili olacağı söylenebilir. Din ve ahlak eğitiminde intiharı önleme yollarının başında sağlam bir iman oluşturma ve dini yaşam gelmektedir. Nitekim modern çağ insanının ruh sağlığını bozan en önemli faktör inanç eksikliğidir. İnanmak, kişinin yaşamını ve ruhsal sağlığını iyi yönde etkileyen en güçlü dinamik olduğu için din eğitimi ve öğretiminde inanma duygusunu meydana getirmek önemlidir.

İntihar, ölüm ve ölüm sonrası hayat problemleri ile bağlantılı olabilir. Dinin temel referansları çerçevesinde sağlıklı bir ölüm ötesi hayat inancının oluşturulmasının intiharı önlemede önemli bir fonksiyon icra edeceği söylenebilir. Çünkü ölümü anlamlandırma, ölüm sonrası hayata yönelik olumlu bir tutum geliştirme, bireylerde bir yaşama sevinci meydana getirme konusunda önemli bir rol oynar.

---

⁸⁷ Kemal Sayar ve Mehmet Dinç, *Psikolojiye Giriş* (İstanbul: Dem Yayınları, 2011), 161.

Depresyon, intihar riskini önemli ölçüde arttırmaktadır. İnsanın tevekkül ve sabır anlayışını geliştiren ayetlerin eğitimde konu edilmesi bu konuda önemli katkılar sağlayabilir. Din eğitiminde bireye sabır ve tevekkül anlayışının kazandırılması ve eğitim sürecinde bu konulara ağırlık verilmesi intiharı düşündürecek sorunlarla başa çıkmada yardımcı olabilir.

İntihar girişimlerinin önde gelen nedenleri arasında bireylerin anlam duygularını yitirmeleri ve varoluşsal sorunlarla uğraşmak zorunda olmaları da yer almaktadır. Hayatı anlamlandırma konusunda din eğitimi ve öğretimi son derece gerekli ve yararlıdır. Çünkü insan, hayatının ilk dönemlerinden itibaren bu dünyaya niçin gönderildiği ve bu dünya hayatından sonra nereye gideceği sorularına yanıt arayarak yaşamını anlamlandırmaya çalışır. İnsanın buna benzer sorularına etkili cevapların verilmesi ancak din eğitimi ve öğretimi sayesinde mümkündür.

Ruhsal hastalıklar özellikle manevi desteğini kaybetmiş, inancı olmayan ve ümitsiz bireylerde ortaya çıkmaktadır. İntihar eylemi de daha çok bu kimselerde görülmektedir. Din eğitimi ve öğretimi aracılığıyla gençlerin İslami değerler ışığında manen güçlü bireyler haline getirilmesi ortaya çıkacak intihar gibi sorunlarla baş edilebilmesi için yararlı olabilir. Bu bağlamda intihar eğilimi olan bireylerin yaşadıkları problemlerle başa çıkabilmesi ve manevi ihtiyaçlarını giderebilmeleri için dua, namaz gibi ibadetleri hayatlarının bir parçası haline getirmeleri onlar açısından yararlı olabilir. Bu durum bireylerin zorluklarla başa çıkmasına ve psikolojik sağlamlıklarını arttırmasına önemli katkılar sağlayabilir.

İntiharı önleme konusunda bireye kazandırılacak bilgi ve becerilerin özellikle okuldaki din derslerinin müfredatlarında yer alması gerekmektedir. Bireylerin hayatlarına anlam ve değer katacak, psikolojik dayanıklılık sağlayacak, sabır ve tevekkül anlayışı kazandıracak, manevi ihtiyaçları karşılayacak konuların din eğitiminde öğretim konusu yapılması son derece önemlidir. İntiharın önlenmesinde etkili olan beceriler din öğretiminde problem temelli öğrenme, hikâye anlatımı gibi yaklaşımlarla bireye kazandırılabilir. Diğer taraftan okullardaki psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisi, manevi problem yaşayan bireylere yardım sağlaması için DKAB öğretmenlerinden destek alabilir. Psikolojik destek hizmetlerine dini rehberlik uygulamalarının entegre edilmesi önemli katkılar sağlayacaktır.

İntihara karşı önleyici bir role sahip olan konuların örgün din eğitiminin yanı sıra yaygın din eğitiminin merkezi olan camilerde de ele alınması önemsenmelidir. Bunun yanında ruhsal anlamda problem yaşayan intihar eğilimli bireylerin dini danışmanlık merkezlerine giderek yaşadıkları problemlere çözüm bulmaları için gerekli imkânların oluşturulması yararlı olacaktır.

Bireyin yetişkinlik ve gençlik dönemindeki duygu, tutum ve davranışlarının çocukluk döneminde aldığı eğitime bağlı olarak şekillendiğini söylemek mümkündür. Bu nedenle çocuklukta aile içi eğitim son derece önemlidir. İntihara karşı önleyici bir role sahip olan becerilerin aile içindeki din eğitimi sürecinde bireye kazandırılması hem kişilik gelişimine katkıda bulunacak hem de intihar riskini düşürebilecektir. Çocukluk döneminin gelişim özelliklerine göre söz konusu becerilerin nasıl ve ne şekilde kazandırılacağını isabetli bir şekilde belirlemek gerekmektedir. Bu bağlamda ebeveynlerin ailedeki din eğitiminin özellikleri, ilkeleri, programları hakkında bilgi sahibi olmaları yararlı olacaktır.

Bu çalışma, intiharın önlenmesinde din eğitiminin oynadığı kritik rolü teorik bir perspektifle ele almaktadır. Ancak bu bulguların din eğitimi ve intihar bağlamında ampirik çalışmalarla desteklenmesi son derece önemlidir. Özellikle din eğitimi aracılığıyla hayata olumlu bir anlam yüklemenin, sabır ve tevekkül anlayışı kazandırmanın, manevi ihtiyaçları karşılamanın intihar eğilimlerini azaltma potansiyeline dair daha fazla ampirik çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Ağılkaya, Zuhul. “İntihar ve Din: İntihar Girişiminde Bulunanlar Üzerine Empirik Bir Araştırma”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 38/1 (2010): 173-202.

Akyürek, Süleyman. “İlk ve Orta Öğretimde Din Öğretimi: Kuramsal Çerçeve”. İçinde *Din Eğitimi*. ed. Recai Doğan, Remziye Ege. 89-112. Ankara: Grafiker Yayınları, 2016.

Akyüz, Niyazi, Şahin Gürsoy ve İhsan Çapçoğlu. “Fonksiyonel Din Sosyolojisi: Emile Durkheim”. İçinde *Din Sosyolojisi*. ed. Niyazi Akyüz, İhsan Çapçoğlu. 84-89. Ankara: Grafiker Yayınları, 2013.

Altıntaş, Hayrani. *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2020.

Apaydın, Halil, Şuayip Özdemir ve Asiye Zoroğlu Ünal. “İntihar Girişiminde Bulunan Bireylerde Bazı Değişkenlerle İntihar Girişimi İlişkisi”. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 6 (2016): 7-46.

Bozkurt, Veysel. *Değişen Dünyada Sosyoloji*. Bursa: Ekin Yayınevi, 2015.

Budak, Selçuk. *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 2021.

Cebeci, Suat. *Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2005.

- Certel, Hüseyin. *Din Psikolojisi*. Isparta: Berikan Yayınevi, 2014.
- Collough, Leslie Mc. “İntihar: Sebepleri Nedir ve Ona Nasıl Engel Olunur?”. çev. Hüseyin Peker. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 2 (1987): 105-115.
- Çelik, Hüseyin. “İntihar Olgusu ve İslam’ın Ruh Sağlığına Verdiği Önem”. *Toplum Bilimleri Dergisi*. 10/20 (2016): 33-55.
- Çevik, Şükran. “Ergenlerde Ölüm Düşüncesi, İntihar ve Din”. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 3/9 (2005): 89-117.
- Dağcı, Abdullah ve Fetullah Yılmaz. “Ömer Nasuhi Bilmen’e Göre İntihar ve Nedenleri: Din Psikolojisi ve İslam Hukuku Bağlamında Bir Değerlendirme”. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*. 12 (2015): 432-460.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO). “İntihar”. Erişim: 5 Aralık 2024. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/suicide>.
- Ergün, Mehmet. “Karşılaştırmalı Hukuka Göre İntihar Suçunun Değerlendirilmesi”. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*. 14 (2020): 299-318.
- Eser, M. Salih. “İslami Açıdan İntihar”. İçinde *Hayat Ne Zaman Başlar, Ne Zaman Biter*. ed. Hakan Ertin ve Merve Özaykal. 309-327. İstanbul: İsar Yayınları, 2019.
- Gashi, Feim. “İntihara Bakış ve Bireysel Dindarlık Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma (Kırklareli Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve İlahiyat Dışındaki Bölümlerde Okuyan Öğrenci Örneği)”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. XXVII/2 (2018): 17-45.
- Gearing, Robin E. and Dana Lizardi. “Religion and Suicide”. *J Relig Health*. 48/3 (2009): 332-341.
- Harris, Francis C. and Robert T. Ammerman. “Depression and Suicide in Children and Adolescents”. *Education and Treatment of Children*. 9/4 (1986): 334-343.
- Hökelekli, Hayati. *Çocuk Genç Aile Psikolojisi ve Din*. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- Hökelekli, Hayati. *Din Psikolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2016.
- İnce, Muhammet Ali. “Din-Psikolojik Bir İnceleme (Van İli Örneği)”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.
- Karaman, Fikret. “Ülkemizdeki Sosyal Değişim Sürecinde İntihar Olaylarının Boyutu”. İçinde *Çağımızda Sosyal Değişme ve İslam*. 123-130. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2007.

Katipoğlu, Bedri. “Din Psikolojisi Açısından İntiharın Psikanalizi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8/39 (2015): 1064-1070.

Kızılabdullah, Yıldız ve Tuğrul Yürük. “Din Eğitimi ve Öğretiminin Temelleri”. İçinde *Din Eğitimi*. ed. Mustafa Köylü, Nurullah Altaş. 81-108. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2017.

Kızılgöçer, Muhammed. “Bireyin İnsanlık Onuruna Modern Saldırısı: İntihar”. İçinde *Kutlu Doğum Haftası “Hz. Peygamber ve İnsan Onuru” Sempozyumu*, 698-711. Ankara: DİB Yayınları, 2014.

Kızılgöçer, Muhammed. “Dindar Şahsiyetten Dinsel Bireyciliğe Değişen Dindarlık Yönelimleri Bağlamında İntihar”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 9/43 (2016): 2480-2494.

Kimter, Nurten. “Dini İnanç, İbadet ve Duanın Umutsuzlukla İlişkisi Üzerine”. İçinde *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*. ed. Hayati Hökelekli. 183-208. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2002.

Kirman, Mehmet Ali. *Din Sosyolojisi Sözlüğü*. Adana: Karahan Kitabevi, 2016.

Köylü, Mustafa. “Dinin Ruh ve Beden Sağlığı Üzerindeki Etkisi”. İçinde *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*. ed. Nurullah Altaş, Mustafa Köylü. 112-138. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012.

Köylü, Mustafa. “Kur’an ve Ruh Sağlığı”. İçinde *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*. ed. Nurullah Altaş, Mustafa Köylü. 60-86. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012.

Köylü, Mustafa. “Ruh Sağlığı ve Din”. İçinde *Dini Danışmanlık ve Din Hizmetleri*. ed. Nurullah Altaş, Mustafa Köylü. 88-109. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2012.

Kulaksızoğlu, Adnan. *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998.

Martı, Huriye. “Dini Referanslar Çerçevesinde İntihar Olgusu ve İntiharı Besleyen Düşünce Kalıplarıyla Mücadele”. *Diyanet İlmî Dergi*. 52/3 (2016):69-80.

Parman, Talat. *Ergenlik ve Ötesi*. İstanbul: Bağlam Yayınları, 2017.

Pazarlı, Osman. *Din Psikolojisi*. Ankara: Remzi Kitabevi, 1968.

Range, Lillian M. “Suicide Prevention: Guidelines for Schools”. *Educational Psychology Review*. 5/2 (1993): 135-154.

Sayar, Kemal ve Mehmet Dinç. *Psikolojiye Giriş*. İstanbul: Dem Yayınları, 2011.

Stack, Steven. “Dindarlık, Depresyon ve İntihar”. çev. Talip Küçükcan. *Akademik Araştırmalar Dergisi*. 7-8 (2000-2001): 75-83.

Sümer, Necati. “Antik ve İkel Toplumlarda İntihar Olgusu”. *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1/1 (2014): 83-106.

Taş, Kemaleddin ve Uğur Korkmaz. “İntihar ve Din: İntiharı Önlemede Dinin etkisi”. *Journal of Analytic Divinity*. 8/1 (2024): 98-120.

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu. “Ölüm İstatistikleri 2018”. Erişim: 14 Eylül 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-Istatistikleri-2018-30701>.

Üstadi, Rıza. “İntiharın Haram Oluşu, Kendi Canını ve Başkalarının Canının Korunmasının Farzlığı”. *Misbah: İslami Düşünce ve Araştırma Dergisi*. 3/7-8 (2014): 251-274.

Yiğit, Yasin. “Modern Çağda Gençlik Problemleri ve Din Eğitimi”. İçinde *İslam Modernite ve Gençlik*. ed. Seyfullah Kara vd. 307-324. Ankara: İlahiyat Yayınları, 2021.